

Kontrarevoluci nám sem netahejte aneb Kdy bylo s Jiráskovým Hronovem zle

Za dobu své existence stál festival Jiráskův Hronov mnohdy na hraně existence. Za totality byly důvody ideologické, po roce 1989 spíše ekonomické. Na některé kauzy zavzpomínala ředitelka IPOS-ARTAMA Lenka Lázňovská.

Při 90.výročí Jiráskova Hronova jste při zahájení vzpomínala na nejruznější průšvihy, kdy se zdálo, že Jiráskův Hronov jako festival skončí. Zkusme si některé momenty těch dobrodružných cest zopakovat.

Myslím, že těch uzlových situací bylo několik. V době 80.let, kdy se české amatérské divadlo trošku vzpamatovalo z nejužší normalizace, toužilo se přirozeně po tom, aby Hronov byla žatva, aby tu prostě bylo všechno – od divadlo pro děti, loutkové divadlo až po experimenty. A to bylo hodně riskantní. Zatímco Šrámkův Písek byl relativně svobodnější, protože jej pořádali svazáci a strana je nechala být, ať si to mladí vyřeší, program JH i s texty jsme museli předkládat na ÚV KSČ, oni v tom hodně škrtili, říkalo tohle jo, tohle ne a bylo nám jasné, že takové věci jako inscenace Ochotnického kroužku J. A. Pitínského nebo věci Petra Lébla, které se na Písku hrály úplně v pohodě, by tady neprošly. Tehdy Jana Paterová, která dělala metodičku, vymyslela systém tzv. studijních, tedy uzavřených představení, která nebyla plakátovaná, nebyla pro veřejnost, ale byla přístupná jen semi-

naristům z Klubu mladých divadelníků a vybraným lidem z krajských kulturních středisek, které jsme si vybrali. Díky tomu v letech 1985-86 už sem začaly pronikat všechny ty problematické věci z Písku, z Mladé scény, z Wolkerova Prostějova. Ale pořád bylo o hubu, kdyby někdo přišel na to, co se za těmi zavřenými dveřmi hraje.

Která konkrétní představení byla nebezpečná?

Oddělení pro kulturu na ÚV KSČ vyvádělo při zdánlivě nevinných věcech, zatímco protirežimní hry Ochotnického kroužku J. A. Pitínského Ananas a Matka se potichu hrály v závětví ve Žďárnách na uzavřených představeních. Neskutečný problém 80. letech byla představení Metra Blansko, kteří hráli Suchého a Šlitru, ale jejich vedoucí pan Polášek tam přidal nějaké své texty. S tím byl obrovský problém, nechtěli to ani náhodou. Ale našel se člověk, který na to ÚV KSČ šel. Byl to František Laurin, který tu Metru Blansko dvakrát prosadil. S námi by se nikdo nebavil, ale on byl ředitel prestižního divadla a režisér Národního divadla a nějak je ukecal.

Přímo v roce 1989 byl velký problém s Majakovským, pokud se nemýlím?

Ano, byl to tenkrát obrovský skandál kvůli Horké koupeli, doplatilo se na to, že zmiňovaný Jiří Polášek tam doplnil nějaké své texty. Ten rok byl vůbec takový zvláštní. To představení vybíral tehdy profesor Císař na jižní Moravě, a mysleli jsme si, že když je to Majakovskij, nemůže být problém. Všichni ti soudruzi přijeli, a poté, co vyslechli – na konci první části píseň Blbnem dál pod jakýmkoli praporem, práskli do kočárů a hradecký tajemník vykřikoval, že si to vyřídíme jinde. Rozpoutala se velká bouře a vypadalo to, že půjdeme do háje úplně všichni. Ale naštěstí se našli nějakí lidé, kteří se trochu postavili za nás a měli možnost se postavit, a to byl především náměstek ministra kultury Švagera. Ale s Majakovským byl i další průšvih, stejná hra v inscenaci ze Slovenska se hrála ve Svitavách, na festivalu českých a sovětských her, a tam už to vypadalo opravdu zle. Kontrarevoluci nám sem netahejte, znělo. Sice nás nevyhodili, ale kdyby nedopadl Listopad, tak to mohlo dopadnout zle. Existoval tehdy systém uličních výborů, a tady v Hronově byl uliční výbor přímo v ulici nad divadlem. Jeho zástupci sdělili, že program je jejich odpovědnost a že si tituly bu-

dou vybírat sami. Nejlepší na tom je, že na jedné straně byl ten skandál, a naproti tomu šla v uzavřeném programu bez problémů protirežimní Pitínského Matka. Ten ročník byl vůbec povedený. Pak někdo pověsil na dveře radnice portrét Masaryka. A to už opravdu vypadalo, že sem přijedou kontráři a zakážou to.

Ovšem, i po roce 1989 byl Hronov v ohrožení, i když už ne z ideologických důvodů.

Museli jsme si najít modus vivendi s novou radnicí v čele s Mírou Houštěkem, který byl před revolucí zakázaný režisér i autor. Zpočátku byl k nám, úředníkům z Prahy nedůvěřivý. A my museli v praxi dokázat, že můžeme společně fungovat. Rozhodl se tehdy, že udělá valnou hromadu a z přihlášených divadelníků si sám vybere program. Přijelo asi 40 divadel, a vybrat z nich bez přehlédek opravdovou kvalitu se ukázalo nemožné. Stačil rok dva a fungovalo to bez problémů. Jen občas přišel na radnici někdo, kdo si myslel, že by festival mohl být jen o Jiráskovi. Hrát třeba deset Luceren mohlo být úspěšné v 50. letech, ale ne v roce 1992. My jsme přesvědčovali, že dnes už soubory Jiráska nehrajou, a bylo nám řečeno, že jim to tedy máme nařídít.

Takže princip starých socialistických móresů.

Argumentovali jsme, že amatérské divadlo dělají ti lidé svobodně a dobrovolně, a že jim tehdy nelze nařizovat, co mají dělat. Takže se to nakonec nechytlo.

Další absurdní situace byla, když kdosi vymyslel, že by se Jiráskův Hronov mohl konat v jiném městě.

S tím přišel jeden člověk z Brna, že by to mohl být putovní festival – že by se to sice jmenovalo Jiráskův Hronov, ale každý rok by to bylo jinde. To naštěstí taky neprošlo.

Dovedete si představit, zda a jak bude Jiráskův Hronov fungovat v perspektivě tak deseti let?

Věřím, že festival, který má takovou tradici, se udrží. Protože sem pořád divadelníci jezdí a jsou zvědaví na program, není viditelný úbytek zájemců. Otázka je, zda v době, kdy je ekonomické, energetické a trošku i společenská krize, je ten složitý systém postupových přehlídek udržitelný. To je otázka organizační a ekonomické. Oblast ama-

pokračování na straně 2

pokračování ze strany 1

térského činoherního divadla je ovšem tak velká (asi 200 inscenací), že si nedokážu představit, jak by se vybíralo. Musíme se připravit na to, že tahle otázka bude položena. Protože není systém, který by to zaštiťoval. Impuls je pořád jediná výjimka, a spolky které by to pořádaly, nejsou. SČDO zaštití jednu dvě přehlídky, v současné době jich máme osmnáct (!). Otázka tedy nezní, zda bude Jiráskův Hronov existovat, ale jakou bude mít do budoucna koncepci. Pro co se divadelníci rozhodnou. Pořád si myslím, že o takových věcech nemůže rozhodnout žádná státní instituce, ale že to musí být věcí dohody těch, kdo v oblasti amatérského divadla pracují.

Jana Soprová

Bezinformace

ILUMINÁTI NA HRONOVĚ? FAKTUM!

Získali jsme informaci, že na letošním festivalu tahají za nitky dějů současných i budoucích iluminátů. Pro informaci: „Pojem ilumináti byl používán od 14. století Bratry Svobodného ducha. V 15. století byl název přejat dalšími nadšenci, kteří tvrdili, že prozření nepřichází prostřednictvím komunikace s autoritativním nebo tajným zdrojem, ale prostřednictvím člověka samotného jako výsledek povznesení vědomí, osvícení.“ A je jasné, že osvícení lidí, ač o nich nevíme, se pohybují i na Hronově. Je velmi těžké je rozeznat mezi ostatním divadelním lidem, ale čas od času se povede některého z nich nachytat tzv. na švestkách. A přesně tak to bylo i v naší redakci. V nočních hodinách již do potemnělé místnosti svítily pouze obrazovky počítačů. „Přišel jsem tam skutečně náhodou,“ říká ještě roztrášeným hlasem šéfredaktor David Slížek. „A ona tam seděla a dělala, že píše recenzi. Rychle jsem sebral fotoaparát kolegy Šváchy a vytvořil tuto raritní fotografii. Na poslední chvíli! Osoba pevným hlasem pronesla: „I ilumináti mají svoje ajťáky!“ A rozplynula se jako dým z Rumlerovy kapslové náplně NEO. Po stopách této divadelní odnože známé sekty budeme na vlastní nebezpečí i nadále pátrat.

-saj-

Pracujeme systematicky s lokálními tématy

Rozhovor s Lukášem Kubíkem z souboru dNO Námestovo

Jste soubor velmi mladý. Dali jste se dohromady za covidu? Jak soubor vzniknul?

Z nudy, v roce 2020. Soubor vznikl z nás čtyř: mě, mojí manželky Daniely, Ivany Kurčinové a Dorothy Volfové. Jsme kamarádi z různých směrů, známe se dobře a rozhodli jsme se, že budeme něco divadelního dělat.

Už jste předtím dělali divadlo?

Moje manželka je činoherní herečka, ale nevěnuje se tomu. My jsme dlouho žili v Brně, kde působil v Buranteatru. Pak jsme se vrátili na Slovensko, na Oravu. Tam není žádné divadlo, takže se neměla kde realizovat, dělala jinou práci. Tak jsme se rozhodli, že by bylo přímo něco zkusit. Tehdy to byl ještě soubor bez názvu a my se rozhodli zároveň vytvořit i divadelní festival Slanický ostrov divadla (viz slanicafestival.cz). A na festivalu v prvním ročníku jsme premiérovali naši první hru. Pak kolem nás vzniklo takové společenství, začali se nabalovat lidi. A nakonec se z toho zformoval kvantitativně celkem slušný soubor, a festival se nám taky ujal. Už bude mít třetí ročník.

Jaký je to festival?

Koná se v polovině září, a zatím se nám vždycky podařilo vychytnat čas před lockdownem, který přišel v říjnu. Na první ročník festivalu jsme si nastolili téma, a podle toho tématu jsme vytvořili autorskou inscenaci. V prvním ročníku to byl holocaust, protože bylo výročí vysídlení. Dělali jsme takový site-specific inscenovaný pochod městem, jmenovalo se to Judenrein. Sledovalo to vysídlování židovských spoluobčanů. A loni jsme si dali téma ON jako stvořitel i jako ničitel. Při tomto tématu jsme sáhli po námětu z historie našeho města.

Je to podle skutečné události, že? Kde jste na to téma přišli – bylo to v dobovém tisku, nebo je to ve městě obecně známý případ?

Je to všeobecně známý případ, stal se v roce 1960. Psalo se o tom všude v československém tisku, takže to všeobecně to rezonovalo. Byla to v negativním slova smyslu velká věc. Naše město je malé, máme osm tisíc obyvatel a taková věc se zapíše víc, než kdyby se to stalo ve velkém městě. Doslova se to vryje do historie toho města. Dodnes to tím pádem rezonuje, protože stále žijí potomci obětí i pachatele. Je to dost choulostivé téma. Takže největší výzva byla pracovat s tím tématem, lidem to připomenout. Když jsme dávali dohromady materiál, dělali jsme s nimi rozhovory, sbírali jsme archivní materiály a podobně, a tím jsme s tím lidem nevyhnutelně konfrontovali. To bylo nejtěžší. Chtěli jsme téma zpracovat tak, abychom nejtitřili rány, ale abychom se na celou věc podívali z nadhledu. Protože jsme se ne úplně ztotožňovali s tou legendou, s narativem, že se tu najednou zjevil velmi zlý člověk, ďábel, satan, a ten udělal v našem milovaném kostele strašnou věc. A konec historie.

My jsme pracovali s tím, že ten člověk vzešel z našeho prostředí, z našeho města, které má i takové reálie jako alkoholismus, speciální struktury především v tom daném období. Výsledek našeho snažení mohli vidět zdejší diváci.

Hodně pracujete s tanečním prvky. Kdo dělal choreografii a pohybovou stránku?

To je nám blízké. Moje manželka se věnuje fyzickému divadlu, a pak máme kamaráda Andreje Štěpitu, který působí v Praze ve Farmě v jeskyni, a s choreografiemi nám pomáhá. Je to vlastně původní představitel hlavní postavy, ale kvůli jeho pracovnímu vytížení ho v posledních představeních nahradil Jakub Janotík.

Postava Jana se ve vašem představení vyjadřuje jen pohybem, nic neříká...

Naším záměrem bylo hlavní postavě, tomu pachatel, nevládat do úst žádný text. Protože v době našeho bádání jsme se o něm dozvěděli, že nejevil žádnou lítost, ani se nebránil se zadržetí.

Takže psychopat?

Psychopat. Nechal se chytit, nic neřešil, všechny šance na záchranu života ignoroval. Absolutně nespocoval, všechno mu bylo ukradené, takže jsme z toho vyvodili, pro nás závěr, že ho pojme právě takto. On ten hrůzný čin vykonal svým tělem, a stejně se projevuje i v naší inscenaci.

Když jste inscenaci hráli u vás, jaké byly reakce diváků?

Kupodivu dobré. Šli jsme do toho s malou dušičkou, od premiéry jsme u nás hráli asi čtyřikrát nebo pětikrát, viděla to polovina města. Dobře to zarezovalo v tom, že všichni na to byli zvědaví, chtěli to většinou vidět. Ti, kteří hru o viděli, ji brali pozitivně v tom smyslu, že pochopili, co jsme chtěli říci. Ti, kdo ji nechťeli pochopit a kdo měli předsudek, se ani nepřišli podívat. Je i taková skupina lidí.

Jaké bude letošní téma festivalu?

Teď máme téma Lidskost, z pochopitelných důvodů a v souvislosti, s tím, co se děje ve světě, v Evropě, na východ od nás. Musím připomenout, že pracujeme systematicky s lokálními tématy. Takže jsme hledali nějaký moment v historii nebo současnosti, který by nám pomohl co nejlépe vykreslit tu lidskost. A hledali jsme nějakou vyhraněnou situaci. Samozřejmě nás to táhlo do období druhé světové války, která byla v našem městě dost krutá. Tentokrát jsme si vzali na paškál jinou věc, která se stala. Začala v průběhu války a vyvrcholila v padesátém třetím roce. Jde o budování Oravské přehrady, která byla svého času největší přehradou v Československu, a na Slovensku stále je. Při její stavbě, která začala v době Slovenského štátu a pokračovala v době nastupujícího socialismu a komunismu, bylo zničeno pět obcí, za obětí padly dvě třetiny našeho města, bylo přesídleno tisíc rodin, takže dohromady nějakých 7 až 8 tisíc obyvatel. Je to hodně rozporuplný mezník v naší historii. Pracujeme s ním, sledujeme morální úpadek, který nastal po této situaci, a vedl k různým věcem. Na jedné straně se lidskost začala akcentovat, u někoho naopak velmi upadat. Premiéra bude na podzim.

Jana Soprová

Stínový club

STÍNOVÝ CLUB #004

Sloupek

V časech, kdy jsem ještě navštěvoval právnickou fakultu, byla účast na seminářích obecně povinná, na některých důrazně povinná a na pár vybraných tak moc povinná, že absence mohla studentovi pekelně zatopit. Opakovaná neúčast byla dokonce způsobila rozšířit řady emeritních studentů bez diplomu. Nikdy jsem nemusel říct hoře svalů se zády tak širokými, že by na nich mohla mít vytetovanou větší část svého trestního rejstříku, že bohužel tak nějak nenesu vypůjčené peníze. Ale tato představa by vám mohla pomoci pochopit, s jakým pocitem jsem se blížil k jednomu z nejproklínanějších docentů na fakultě, abych domluvil ne jednu, ale dvě budoucí absence.

Příprava byla pochopitelně důkladná. Vystavěl jsem pokročilou argumentaci, která již dopředu odkláněla nevídané dotazy, relativizovala jakýkoli následek. Několikrát jsem ji rozebral, znovu složil, odstraňoval z ní dočasně jednotlivé pilíře, dělal zátěžové testy. Výslednou konstrukci jsem krásně natřel, naleštil a ovoněl ji odkazy na drobné osobní detaily. Tento scénář jsem předem zinscenoval ve fenomenální etudu, brusič briliantů byl proti mně humpolácké hovado.

A je to tu. Přistupuji k docentovi. Přesně dle scénáře zahajuji pozdravem a suchým pětislovným shrnutím problému a dělám krátkou dramatickou pauzu. To, aby následná etuda oslnivě ozářila připravenou půdu. Docent skloněný nad papíry, jako by náhle ztratil cit pro drama, nenechává pauzu doznít a pronese: „Dobře.“ Načež do otevřené docházkové listiny dopředu zaznamená moji účast. Problém vyřešen. Otočil jsem se na patě a promptně zmizel, protože cíle bylo dosaženo a další komunikací se to mohlo už jedině zkazit.

Odcházel jsem však tehdy hluboce nespokojen. Doutnal jsem ještě několik hodin intenzivní potřebou vypovědět. Jako na potvoru nebyl při ruce žádný kamarád, kterému bych to mohl vyprávět, popsat, a nakonec i přehrát. Napsal jsem několik sms v tomto duchu, leč nefungovaly, chyběla okamžitá zpětná vazba. Začal jsem tedy lidi obvolávat, avšak chyběly výrazy obličeje, gesta, bylo to k ničemu. Kráčel jsem dolů po Veveří odolávaje nepřijatelnému a absurdnímu nutkání oslovit neznámé kolemdoucí. No, a tak nějak je to s divadlem vždycky.

Začaly jsme vnímat, že Most nejsou jen paneláky

Rozhovor se herečkami Annou Ra Andreou

Jak na vás zapůsobilo setkání s příběhem paní Evy?

Anna: Ze začátku jsme z toho byli smutné, protože jsme si neuvědomovaly i ty dobré části jejího příběhu. Překvapilo nás, kolik v životě zažila překážek a těžkostí a přesto působila pozitivně. Mnohokrát se při svých vzpomínkách i zasmála. I když má člověk těžký život, může být pozitivní.

Andrea: Moc jsme o té době nevěděly, když jsme její příběh začaly poslouchat.

Komu patřil na záznamu hlas další ženy, která paní Evu uklidňuje, když se při vzpomínkách na starý Most rozpláče?

Anna: To byla její pečovatelka.

Jak vy, jako zástupkyně generace, která zná už jen sídlištní Most, svoje město vnímáte?

Anna: Když jsme hru začaly hrát, začaly jsme Most vnímat i tak, že to nejsou jen paneláky. Že to není jen nuda a dá se v něm objevit něco nového, originálního.

Andrea: Nevím, jestli pro mě tahle hra nějak změnila názor na Most. Mně se v Mostě docela líbí. Přijde mi škoda, že ho lidé odjinud znají jen pod heslem Dycky Most! Ale určitě jsem si udělala obrázek o starém Mostě. Když jsme inscenaci tvořily, musely jsme zjišťovat hodně informací.

Kolik je v inscenaci z vás a kolik z Pavla Skály a Leony Houdkové, kteří vás vedli?

Anna: Na začátku jsme jely vlastně jen my. Chtěly jsme vytvořit dokument a začaly jsme si číst příběhy z Paměti národa. Každá z nás donesla několik příběhů a nakonec jsme si vybrali paní Evu z Mostu. Začátek jsme si dělaly samy a pak nám pomohli Pavel a Lejča.

A je pro vás na divadle důležité, že vytvoříte takhle silné dokumentární drama a ne třeba „jen“ klasickou pohádku?

Anna: Baví mě, že si na věci přicházíme postupně, že v dramátku nedostaneme hotový scénář.

Jaké pro vás je se ocitnout na Jiráskově Hronově?

Andrea: Těšila jsem se sem a vlastně jsem se nijak nestresovala, než jsem viděl včera tři představení a zjistila jsem, jak jsou všichni dobří. To jsem dostala strach. Ale pak jsem vnímala, jak nás diváci podporují, a to byl skvělý pocit.

Anna: Je to naše první inscenace a je úžasná, že jsme se sem hned dostaly a že už jsme mohly

„Most mám moc ráda, protože je to nejzelenější město v České republice“

V Mostě jsem byla letos na jaře poprvé. Nechci z jedné letmé několikadenní zkušenosti vyvozovat žádné obecnější závěry, ale uniformita panelákového města, ve kterém jsem se absolutně nedokázala zorientovat, protože jsem měla dojem, že vše vypadá stejně, na mě silně dolehla.

Jako holka původem z historického maloměsta, jehož podoba je jakýmsi nesourodým a často nelaidecím slepencem jednotlivých historických etap, od středověkých počátků, renesančního rozkvětu, silné stopy židovské komunity, bohatého centra textilního průmyslu, komunistického plánování až po divoký kapitalismus devadesátých let, jsem zvyklá, že město vypráví na každém rohu neustále svůj příběh. Nepochybuji, že tyto příběhy vypráví i Most (stejně jako třeba Havířov, kde jsem podobnou zkušenost udělala před dvaceti lety), ale prostě jen na první pohled pod vším betonem nejsou tak snadno rozpoznatelné.

Inscenace Eva H., která mapuje osud jedné Mosteckanky v průběhu dvacátého století, jejíž život byl po celou dobu spjatý s jejím rodným městem a jeho proměnami, mi ve snaze dnešních mladých Mosteckanek ze souboru Nejmenší částice při ZUŠ F. L. Gassmanna lépe poznat místo, kde žiju, přijde podstatná. Nostalgie po něčem, co bylo a není, ztráta historické paměti, a tím do jisté míry i své kulturní identity, na mě z příběhu Evy H., jak jej Mostečtí vyprávěli, taky zapůsobila nejsilněji.

Je předností pedagoga a režiséra Pavla Skály, že podobná náročná, politicko-společenská témata se svými svěřenci vyhledává pravidelně. V Evě H. se pak naplňuje i pedagogický záměr vyzkoušet si práci s loutkou a animaci předmětu. Dokumentárně-znakový jazyk Mosteckých má své přednosti i svá úskalí.

Volba loutek v podobě dřevěných špalíků – v podstatě mnohotvárné stavebnice – mi přišla velmi šťastná ve své variabilitě, kdy jsou polínka chvíli domy, chvíli obyvateli a jindy třeba hákovým křížem. Trefná je volba dřeva v inscenaci o proměnách města samozřejmě i čistě ve své funkci základního stavebního materiálu. Moment, kdy se dřevo vymění za paneláky ytongových tvárnic, které na jevišti ční jako hřbitov plný panelových náhrobků, pro mě taky byl jeden z nejsilnějších momentů inscenace.

Principy loutkového divadla zároveň umožňují vyjadřovat se přísně znakovým jazykem, udržovat

si distanc a vyhnout se tak sentimentu, patosu, či psychologizaci, která může být pro mladé herečky ošidná. Zároveň tento odstup někdy přece jen příliš vzbuzuje dojem mechanického předčítání životopisného článku v novinách. Pětice dívek – a všechny jsou jevištně vybavené, mezi sebou i směrem k publiku komunikativní a veskrze sympatické – zřejmě vedena pochopitelnou snahou hrát věcně a civilně, se často uchýlí k jakémusi univerzálně kultivovanému, „moderátorskému“ projevu doprovázenému milým úsměvem. Nezáměrně pak občas působí vyprávěným příběhem vlastně nezaujatě. Zřejmě taky kvůli tomu, že životní osudy Evy H. nebyly nijak drasticky tragické ani dramaticky efektní, ale spoň ne nijak výjimečně nad rámec příběhů, které složité dvacáté století přinášelo snad do každé rodiny, nepůsobí pak podání protagonistek ani jako efektní kontrast k obsahu sdělení.

Emoce do inscenace pak přináší autentická nahrávka paní Evy. Jsem si jistá, že to nebyl záměr, ale jako velmi nešťastné mi přišlo, když v momentě líčení, jak za války Němci napadli a surově zbili jejího tatínka, byla nahrávka ztlumena v půlce věty, aby se mohlo jít k další situaci. To, že ženě nebyla dána možnost, aby příběh dopověděla, mi přišlo velmi necitlivé a soubor najednou působil, že její příběh používá jen jako nástroj ke své exhibici. Znovu opakují, že vím, že to záměr určitě nebyl, jen mám potřebu upozornit na svůj divácký vjem.

Jinak ovšem právě situace napadení Evina otce patřila v inscenaci k těm nejpovedenějším, kde se jasně vyjevily výhody spojených principů loutkového a dokumentárního divadla. Kontrast emotivní autentické nahrávky a drastického, skoro „rakvičkářského“ násilí, které si může dovolit právě jen loutkové divadlo (dívký s chutí nastoupily s nožem, pilkou a sekyrkou a začaly polínko představující Evina otce „opravovávat“), fungoval skvěle.

Jitka Šotkouská

Paměť místa, města, člověka

Jedním z velkých nebezpečí, jimž člověk musí při reflexi divadla (a to nejen toho amatérského) čelit, je potřeba tvůrcům vnucovat, jakou jinou inscenaci měli z daného materiálu udělat – jinými slovy řečeno „jak bych to dělal já, kdybych to dělal (a uměl)“. V případě mostecké inscenace Eva H. mám tohle nutkání dost výrazné, ale právě proto, že má mnoho potenciálu a mnoho kvality a tudíž inspiruje.

Skvělé je už východisko:

Most je se svými velice specifickými dějinami výbornou látkou a ústřední metafora dřeva, které posléze vystřídají betonové tvárnice (mezi nimiž se prochází dřevěná pamětnice), je nesporně nosná. Pětice mladých hereček dovede vyprávět, budovat, ale také stvořit i vodit loutku titulní hrdinky s naprostou přirozeností a nenuceností – je znát, že nejde o nic vnějškového, že dobře vědí, co, proč a jak dělají.

Když jsem se s inscenací potkal v Chrudimi poprvé, bojoval jsem docela dost s pocitem, že mimořádný příběh města je mnohem poutavější a nosnější než životní příběh titulní hrdinky – slyšet hlas Evy Hochhäuserové z nahrávky je jistě silný zážitek, ale nejsilnější ke mně promlouvá ve scéně nostalgických vzpomínek na zbořeně staré město. Jinak zůstává hrdinka svědkyní dějin, které do jejího života pronikají dost podobně jako do řady jiných životů v téže době, a od konce války už se toho o ní vlastně moc jiného, než že jí chybí zmizelé město, nedozvíme.

Tahle moje výhrada trvá (když už konkrétní osud, tak bych ho chtěl víc – a naopak si umím představit kratší inscenaci, v níž se odehraje jen příběh starého Mostu společně s autentickými vzpomínkami prarodičů protagonistek na konkrétní místa), ale po druhém zhlédnutí už není zdaleka tak in-

tenzivní. Asi je svým způsobem významná i výpověď o tom, jak pohnutá doba ovlivní osudy všech, i těch, o nichž by se asi životopisné monografie nepsaly. Projekt Paměť národa, z něž inscenace vychází, je ostatně založený právě na tom.

Vysloupeně mě na inscenaci mrzí jediná věc: na projekt, který takhle ambiciózně vypráví o malých i velkých dějinách, je dost na pováženou vel-

korysá historická zkratka, při níž se z druhé poloviny čtyřicátých let hned skočí k době demolice starého města a výstavby nového

(což se dělo po roce 1965 a potom v podstatě po celou dobu normalizace), přičemž hudební doprovod sugeruje časové ukotvení do doby vrcholného stalinismu (konkrétně je to proslulá píseň Kupředu levá skladatele Jana Seidela a textaře Bedřicha Bobka, kteří se v šedesátých letech už věnovali podstatně jiné tvorbě).

Celkově je každopádně Eva H. z dílny Leony Houdkové a Pavla Skály nesmírně silnou ukázkou toho, jak může mladé divadlo pracovat s historickým materiálem a jak se k němu může vztahovat třeba přes autentické místní vazby. Most je pro něco takového mimořádným materiálem – není ostatně jistě náhodou, že k vrcholům inscenace patří výjev stěhování kostela.

Michal Zahálka

PS.: O kus dál za kostelem a hospodou, zhruba v místech, kde vedou ze sálu Sokolovny dveře do předsálí, je Litvínov, a tam žil zamlada můj dědeček. Do kostela nechodil, ale myslím, že ani do hospody (to až pak a jinde). To jenom tak na okraj.

před tím hrát na Dětské scéně ve Svitavách nebo na Loutkářské Chrudimi.

Pracujete s loutkami, zkoušíte si práci s rekvizitami i s mluveným textem. Baví vás tohle spojení?

Anna: První nápad a směr, ještě v původním obsazení, byla jenom činohra. Moc se to nedařilo, pak se soubor trochu proměnil a došly jsme k tomu, že chceme pracovat třeba i s tím dřevem, protože má v samotném příběhu velkou roli.

Andrea: Pavel s Lejčou nás skvěle vedli a tak trochu z dálky nás korigovali.

Martin Rumler

Ohlasy

Inscepace měla spoustu nápadů. Byla silná a ukázala, že dokudrama může být blízké i mladé generaci. Pár minut na jevišti dokázalo o osudu města Most ve 20. století říct víc, než mnoho knih a článků.

Martin z Prahy

Jak to ten Pavel Skála dokáže? Vede děti a přitom z toho nečouhá nějaká jeho ambice, které by jeho žáci jen posluhovali. Je to borec.

Ondřej z Prahy

No, bylo to zvláštní.

pán z Hronova

Moc se mi to líbilo. A bylo mi smutno z toho, co lidí v historii dokázali provádět.

Anežka z Hradce

Půl národa si myslí, že Most je jen Severka a hromada asociací. A pak je tu autentický Most se svou historií. Paráda.

Karel z Vřovic

Juhuhu! Hezké nápady a vizuální stránka nádherná. Obraz, kdy se žena z „dřevěného světa“ objeví mezi betonovými pomníky, do kterého nepatří, byl pro mě obzvláště silný.

Tereza, Ohrazeníčko

Všechno krásně čitelné, moc cením originální nápad se dřevem, holky to zahrály parádně. Jsem ráda, že jsem to viděla.

Milada, Rakovník

Festivally jsou pro mě výjimečné

Rozhovor s lektorkou semináře FRK Evou Spoustovou-Málkovou

Dejme tomu, že jsem seminarista tvého semináře. Chci se naučit správně a krásně mluvit, tak jak to herec má umět. Co se mnou budeš provádět?

To je za deset dní nesplnitelný sen. Dá se říci, že trochu pootevřeme dveře. Budu se věnovat tvému postoji, uvolnění těla. Říká se tomu elastické napětí. Tedy ne, že by bylo tělo uvolněné, spíše si je vědomo samo sebe. Budeme se spolu věnovat podmínkám pro optimální tvorbu hlasu, některým jevům z artikulace, českému přízvuku. Pokud tedy jde o hlavní slovní přízvuk a o větný přízvuk. Nebo pokud jde o kadenci českých oznamovacích vět. Budeme se věnovat frázování po myšlenkách a logickému sdělení promluv. Poslední jmenované je v mém semináři nové, chtěla jsem přijít i s něčím novým, abych stále neopakovala stejné věci. Z toho důvodu chci letos pracovat s textem, hodně se budeme věnovat blankversu. Což je pro mnoho divadelníků stále problematické místo. Chci se věnovat tomu, nakolik forma odpovídá vnitřnímu obsahu a jak si vnitřní obsah dokáže přizpůsobit formu. Jak se dá s formou polemizovat na základě znalosti esence obsahu, na základě osvojení si myšlenkového světa. Naše společná činnost nad problematikou jevištní řeči bude tedy velmi široká.

Vypadá to tedy tak, že pouze hlasivky mi stačit nebudou...

Možná v té první části skutečně příliš mluvit nebudeme. Na druhou stranu, dnes je třetí den a na semináři jsme mluvili docela dost. Už řešíme přízvuky v češtině, víme o švech, rázech a souhláskových shlučích uprostřed slov. A občas už začínáme i mluvit česky.

Trochu se v tom ztrácím, co to všechno vlastně znamená. Jak to vypadá konkrétně?

Hodně třeseme rukama, máme na ramenou máslo, na hlavě větrníky, máme aktivní chodidla, máme hořické trubičky, které se snažíme zapojovat. Máme vlastní řeč, kterou pojmenováváme jednotlivé části těla. Všimáme si toho, co se při mluvení či dýchání s tělem děje.

Semináře

FRK – Forma – Rytmus – Kreativita

Hovořila jsi o práci s textem. Co si pod tím mám představit?

Přivezla jsem dvacet pět kilo scénářů a textů na papírech a teď je vystříhávám a lepím, aby se všechno dobře dalo kopírovat. Snažím se, aby frekventanti měli hodně cvičných textů, na kterých by si mohli potom doma pracovat. A abychom měli hodně textů, o kterých můžeme přemýšlet a porovnávat je. Na to se hodně těším.

Stává se, že ti po festivalu někdo zavolá a chce s něčím poradit?

Někdy ano. Problém je však v tom, že jsem hodně vyčerpána prací s profesionály a s prací ve škole. Ne vždy tedy na případnou pomoc najdu čas.

Jsi další případ profesionála, který místo, aby trávil zasloužené prázdniny, pracuje i v době volna...

My nejsme úplně normální, víš. Jsem workoholik. Když jsem doma, tak mám velký sociální deficit. Chybí mi kontakty. Festivally jsou pro mě výjimečné v tom, že jsem najednou v okruhu lidí, které vnímám jako součást rodiny, svého vnitřního světa. Vztahy zde jsou tak samozřejmě příjemně přá-

teleské, když vzniknou třecí plochy, tak se všechno brzy vysvětlí a lidé, kteří spolu mluví, se navzájem poslouchají.

Zmiňovala jsi blankvers. Budete se učit na Shakespeareovi? A existuje vlastně český blankvers?

Na to by ti nejlépe odpověděl Pavel Drábek, kterého jsem poprosila, aby přijel k nám na seminář. Když Čech učí blankvers Angličany, tak si říkám, že o této problematice bude něco vědět. Já si stejně připadám jako celoživotní Drábkův vykradač.

Omlouvám se za svou neznalost a ignorantství. Kdo je vlastně Pavel Drábek?

Mezi znalci Shakespeara je cosi jako Mozart mezi hudebníky. Ohlásil se mi s tím, že by dva dny byl na semináři a já jsem zajásala. Ptala jsem se jej, zda počítá s tím, že bude zneužit a on mi řekl, že počítá úplně se vším. Moc se na něho těším. Je ohromnou výjimečností, že se lidé na semináři amatérského divadla mají možnost potkat s někým tak výsostně profesionálním.

Dostaneš se tedy z role lektorky do role studentky?

Jsem studentkou i v roli lektorky. Učím se od svých seminaristů, jakým způsobem přemýšlejí. Snažím se přijít na to, jak co nejrychleji sdělit to, co potřebuji, aby bylo pochopeno. Najít komunikační zkratky. Někdy se mi to povede a někdy ne.

Jsem student a odjíždím z hronovského semináře. Co si vezu s sebou do svého rodného divadla?

Vědomí o tom, že slova mají svůj vlastní vesmír.

Že jejich pomocí dokážu podprahově ovlivňovat. Že text, který dostanu, vznikl pravděpodobně

s velkou péčí a ty bys měl dělat maximum pro to, abys jej dokázal pochopit a porozuměl každému slovu v plném dosahu jemných nuancí. Abys věděl, že text není to nejpodstatnější, ale že to nejpodstatnější je to, co si myslím před tím, než mluvím a pod tím, když mluvím. A pak to, že existuje nějaká samozřejmá řemeslná výbava, která bude fungovat jen tehdy, budeš-li užívat některých standardů, které se češtiny týkají nejen na jevišti, ale i v civilu.

Honza Švácha

Co z toho má herec, režisér, dramaturg divadla RADAR Lukáš Křížek

Sejdou se lektorka, překladatel, osvětlovačka, režisér, výtvarnice, autor, herec, pedagog, ostřílená produkční a divák. Sejdou se v Hronově a začnou vyprávět o svých motivacích. Co je táhne k amatérskému divadlu, co na něm milují, co v něm hledají, proč to vlastně vůbec dělají? Prostě jsme se jich přímo zeptali a v tomto cyklu vám přinášíme odpovědi.

L: Prosimvás! Mně to nejde do hlavy. Vy jste hercoval a chtěl do učení. To se našťěstí nestalo. Tak jste to divadlo vystudoval tak jako hlavou, psal a festivaloval, dělal kolem toho všemožný a pak zůstal u dramaturgování a režirování. Oháníte se profesionalizací (ať je to co je to), ale stejně do toho vrážíte zlatáky, který se moc nevracej a žere vám to všechnen čas. To není úplně normální...

Výstava k 60. výročí Šrámkova Písku je v malém sále Jiráskova divadla otevřena každý den od 13:30 a pak vždy v průběhu Problémového klubu (14:00 – 16:00) a Klubu divadelních rváčů (22:00 – 00:00).

Peter Brook Alive No. 4

Na počátku července zemřel jeden z posledních proroků divadelních proměn 20. století, režisér Peter Brook. Jako poctu divadelnímu mágovi vám v každém čísle připomeneme pár jeho moudrých slov.

Dnes můžeme mít pocit, že při práci s nedivadelními prostory objevujeme stále něco nového. Dáváme tomu nové názvy jako site-specific nebo site-generic, ale většina z těch věcí byla už dávno objevena a v různých obdobích historie znovu vyzkoušena. A v druhé polovině 20. století o tomto tématu hodně přemýšlel právě Peter Brook a jeho skupina herců.

„V divadelním prostoru jsou věci, které pomáhají, a věci, které jsou na překážku. Mimo divadlo platí totéž. Když opustíme konvenční prostor a vyjdeme do ulic, do přírody, na poštu, do garáže, stáje nebo kamkoliv jinam, pokud jsme pod širým nebem, může to s sebou nést jak výhody, tak nevýhody. Výhoda je v tom, že herci mohou okamžitě navázat vztah mezi sebou a světem, jaký by nebyl možný v žádných jiných podmínkách. To dává divadlu nově nadechnout. Přizvat diváky, aby odložili podmíněné návyky, jako je návyk shromažďovat se ve zvláštní místnosti, je velká dramatická výhoda. Nejdůležitější prvek, který je třeba brát v úvahu, ten, který skutečně odlišuje jeden prostor od druhého, je soustředění. Existuje-li totiž nějaký rozdíl mezi divadlem a skutečným životem, a ten se možná těžko hledá, pak je to rozdíl v soustředění. Událost v divadle se může zdát obdobná nebo shodná s událostí v životě, avšak naše soustředění je díky jistým podmínkám a technikám větší. A proto prostor a soustředění jsou dva neoddelitelné prvky.“

-jas-

Z knihy *Pohyblivý bod*

K: Možná ne, ale já to tak mám. Divadlu je přece jedno jak! Amatér se stane profesionálem, ten se rád vrací nebo nikdy neodešel. Ty hranice už jsou dávno smazané. Jeden za to bere peníz a druhý ne, ale dělat to můžou stejně dobře. Já jsem tak nějak napůl. Navíc amatérské divadlo má v sobě zkrátka všechno. A je tak nějak kontrastnější? Nežijíme se tím, takže je nám to trochu víc uvnitř. Mně teda ne, ale většinou jo. Ale máme to rádi – za každého počasí.

L: Vopravdu, a co třeba?

K: Třeba: kdy naposledy jste měl čirou radost a vzápětí byl úplně nasranej? Kdy naposledy jste dělal něco se vším tím „šlechtným úmyslem“, aby vás to následně obrátilo naruby? To je přece pěkné dobrodružství ne? Co si s ostatními neuděláte, to nemáte. Všechny ty nádherně zkurvený ups and downs, jak by řekla mládež. A vůbec – a to už taky někdo napsal: bez divadla to nejde!

L: Vy jste pošahanej. Berete se vážně?

K: Kruciálně! Zeptejte se kohokoliv.

L: V tom případě filosofická: existuje nějaká esencovitost tohohletoho?

K: Neolivnitelnost? Ale i ta má dvě strany pomyslné mince.

L: A to vás neštve? Neříkejte, že zrovna vy to snášíte a váš názor se nemění.

K: Pořád! Chvilí se učím být showvavější a nadšenější, že to my i oni děláme a je úplně jedno, jak to vypadá (hlavně, že je radost!) a jindy si zase říkám: „tak-ale-tyvole, buď zuřivej, vždyť takhle se to dělat nemá, každéj by si měl najít adekvátní koníček“.

L: Tak raději abychom toho diderotovského dialogu zanechali. Vy byste s tím asi sotva, stejně jako s divadlem, přestal, což?

K: Bodejte! Nechme řeči a pojďme už – moku jsme upili a v divadle potřetí zvonili.

Festivalové minuty

Host Janek Lesák (vlevo)

Win-vin

Naši nejdražší, výběrem z cibéb, jsme tu pro vás zase. My pro vás ten Hronov vypijeme! Ondinoj jsme se zastavili v Bobs BAR & Coffee ležícím na strategické spojnici mezi náměstím a věčně vysušující Sokolovnou. Z rozlévaných bílých se zde nabízí veltlínské zelené a záhadné cuvée. Na náš nevinný dotaz, z čeho že to cuvée je, se na servířčině obličejí rozlila taková kupáž děsu a překvapení, že jsme si okamžitě dali to druhé, aby nám nezoctovatěla.

Veltlínské zelené 0.2 L za 60 Kč

Barva a konzistence: Barva lipového květu. Tekuté.

Vůně: Po líné řece ananasového džusu z veliké dálky tiše připlouvá banán. Ale dopijete dřív než dorazí.

Chuť: Kulatoučké, jak úplatky pro Davida Ratha. Kyselinka byla naopak dlouho v práci a je utahaná. Minerály? No, vitrina hornického muzea to není, ale z lehké minerálnosti bychom tohle víno podezírat mohli. Je polosuché? Hlavně se probůh neptej!

Párování: Dali jsme si k veltlínu ještě jeden veltlín a na tomto párování prostě něco je. Příště si dáme ještě jeden navíc a napíšeme i co.

Verdikt: Kdyby tohle víno bylo člověk, šlo by o usedlou zadnicovitou tetu s oválným obličejem a vlídným, nepříliš často používaným hlasem.

74 bodů ze 100

▼ Program

Úterý 2. 8. 2022

Hlavní program

14.00 (B) Malý sál Jiráskova divadla 120'
Problémový klub

14.15 (A) a 20.15 (B) Jiráskovo divadlo 100'(P)
Blok Tanec, tanec...

16.45 (A) a 19.00 a 22.30 (B) Sál Josefa Čapka 50'
Convivium, ZUŠ F. A. Šporka, Jaroměř / *Viktorka*

13.00 a 16.30 (B) a 20.00 (A) Sokolovna 60'
MÁMENÍ Lužánky – SVC Brno / *EXPERIMENT Ψ*

14.30 a 18.00 (B) a 21.45 (A)
dětské hřiště v Divadelní ulici 55'
Reservé, Most / *Jezdci*

22.00 Malý sál Jiráskova divadla 120'
Klub divadelních rváčů

ZMĚNA PROGRAMU

Dnes programu Jiráskova Hronova vypadlo kvůli nemoci v souborech jedno představení. Bylo v bloku, přičemž blok zůstane zachována, ale bude kratší. Jde o tuto inscenaci:

úterý 2. 8. – Distance tance - SMLS Kralovy Vary (blok Tanec, tanec)

Doprovodný program

9.00 – 17.00 E. Hostovského
Burza knih Knihovna

12.45 – 14.00 náměstí Čs. armády
Festivalové minuty a vítání divadelních souborů

15.00 – 16.00 park A. Jiráska – velká stage
Divadlo RADAR / Pověsti pro štěstí

16.00 – 16.40 park A. Jiráska – malá stage
Dodivadlo Milan Šťastný / *Dobrokabaret*

16.00 – 16.45 náměstí Čs. armády
SLAM POETRY

18.00 – 18.45 park A. Jiráska – malá stage
SLAM POETRY

17.00 – 18.00 koncert park A. Jiráska – velká stage
Organic RUST

19.00 – 20.00 park A. Jiráska – velká stage
WAROVÁNÍ / koncert

20.00 prostor za školou na náměstí Čs. armády
Václav Bartoš / *Školní výlet*

20.00 – 21.00 park A. Jiráska – malá stage
Divadelní improvizací soubor Experiment
HERODEX

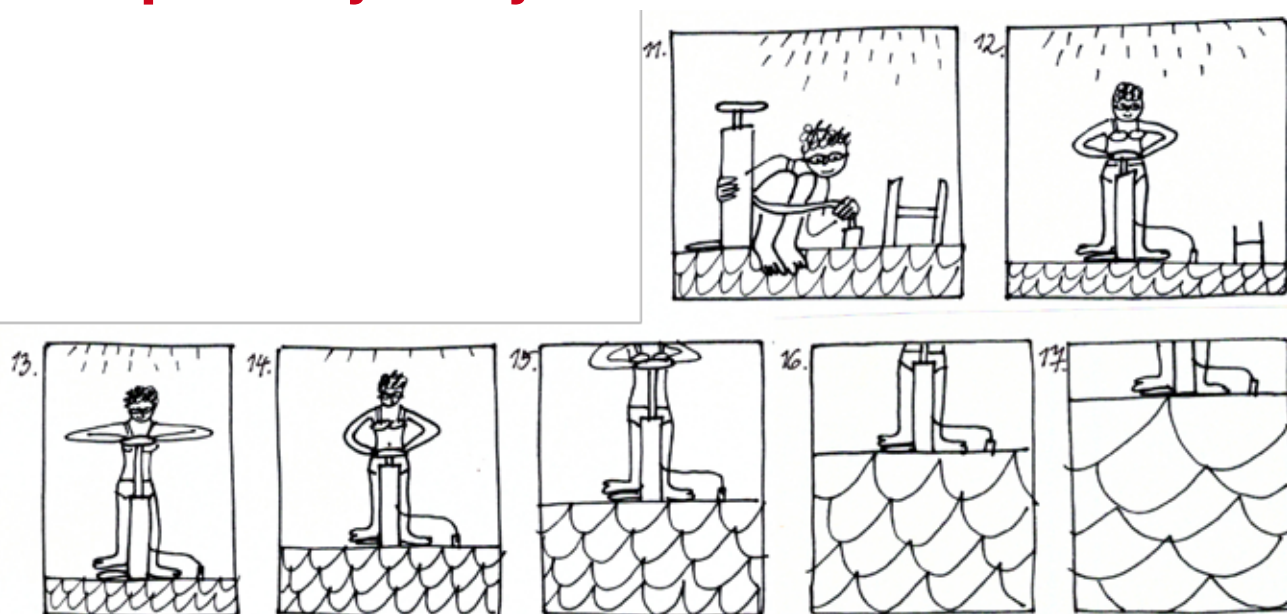
21.30 – 22.30 park A. Jiráska – velká stage
Heebie Jeebies / koncert

22.45 – 23.45 park A. Jiráska – malá stage
OKD / koncert

Divadlo D21 Emil čili O Háchovi

Divadelní prázdniny Hanky Voříškové (pokračování přístě)

Zpravodaj 92. Jiráskova Hronova 2022

Vydává organizační štáb. **Redakce:** David Slížek (šéfredaktor), Jana Soprová, Jitka Šotkovská, Veronika Matušová, Martin Rumler, Jan Švácha, Jan Duchek, Michal Zahálka (redaktoři), Ivo Mičkal (foto), Michal Drtina (grafika a zlom). **Neprošlo jazykovou korekturou.**

Stránky festivalu: <http://www.jiraskuvhronov.info> **E-mail:** JHZpravodaj@gmail.com